

ASiantuntijalausunto
Fredrik Blomfelt, Senior
Manager, ESG
Fortum Oyj
12.11.2024

HE 175/2024 VP, EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNTA, 13.11.2024

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI VESIHENHIDON JA
MERENHIDON JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN, YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN
JA VESILAIN 3 JA 11 LUVUN MUUTTAMISESTA**

Fortum Oyj kiittää mahdollisuudesta osallistua hallituksen esitystä koskevaan kuulemiseen ja toteaa lausunnossaan seuraavaa.

Yleistä

Vesienhoidossa on Suomessa tehty pitkäjänteistä työtä, johon eri toimijat ovat vahvasti sitoutuneet. Vesien tilan parantaminen on tärkeä tavoite, johon pääseminen vaatii vielä toimenpiteitä. Samalla on kuitenkin todettava, että kokonaisuudessaan vesien tila on suhteellisen hyvä Suomessa.

EU-tuomioistuimen vuonna 2015 tehty ns. Weser-päätös on vaikuttanut merkittävästi yritysten toiminta- ja investointiympäristöön. Päätöksen myötä vesienhoidon ympäristötavoitteet ovat muuttuneet sitoviksi oikeuskäytännössä. Samaan aikaan vesipuitedirektiivin joustojen käyttö on ollut maltillista Suomessa.

Fortumin strategian painopisteitä ovat luotettavan puhtaan energian toimittaminen ja teollisuuden hiilidioksidipäästöjen vähentäminen Pohjoismaissa. Fortumilla on vahva asema puhtaassa energiantuotannossa Pohjoismaissa, ja yhtiö pyrkii löytämään teollisuusasiakkaille ratkaisuja hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Tavoitteena on kehittää ja rakentaa uutta puhdasta energiaa yhdessä strategisten asiakkaiden kanssa sekä kehittää aktiivisesti projekteja tulevan kasvun mahdollistamiseksi.

Fortumin mahdollisten eri investointihankkeiden vaikutukset vesiin vaihtelevat. Mahdollisia haitallisia vaikutuksia pyritään vähentämään jo suunnitteluvaiheessa. On keskeistä, ettei uusi lainsäädäntö estä tai heikennä edellä kuvattuja investointimahdollisuuksia.

Hallituksen esityksessä on kuvattu esityksen vaikutuksia yrityksiin myönteisesti. Fortum haluaa kuitenkin korostaa, että tässä vaiheessa on osin vielä haasteellista arvioida hallituksen esityksen vaikutuksia verrattuna nykyiseen oikeuskäytäntöön.

Merkillepantavaa on lisäksi, että vesistön tilaan eniten vaikuttavaan hajakuormitukseen Weser-päätöksen ja ehdotetun lainsäädännön vaikutus on hyvin pieni. Vaikutus on merkityksellinen pistekuormittajiin, vaikka näiden päästöt eivät vaikuttaisi kokonaisuuteen kovinkaan paljon.

Fredrik Blomfelt

12.11.2024

Vesien tilan tavoite ja Heikentämättömyysvaatimus -pykälien soveltaminen vastattava nykyistä oikeuskäytäntöä

Fortumin on pitänyt tärkeänä, ettei lakiehdotuksen pykälää kirjoiteta vesipuitedirektiiviä ja tuomioistuinpäätöksiä tiukempaan muotoon. Olemme esittäneet, että lakiehdotuksen soveltamisala vastaisi nykyistä oikeuskäytäntöä, mikä on myös ollut lainvalmistelun lähtökohta. On keskeistä, ettei uusia pykälää sovelleta olemassa oleviin laitoksiin, joihin ei tehdä olennaisia muutoksia.

Hallituksen esitykseen on tehty erittäin kannatettavia tarkennuksia viime vuoden lausuntokierroksen jälkeen. Vesien tilan tavoite (20 a) ja Heikentämättömyysvaatimus (20 b) -pykälien perustelujen mukaan

- pykälät tulisivat sovellettaviksi (vain) vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä ehdotettujen lupaedellytyssäännösten kautta,
- kyse olisi sellainen uusi hanke tai toiminta tai niiden olennainen muutos, että uusi lupa tarvittaisiin,
- vallitsevaa oikeustilaa vesien tilatavoitteiden sitovuudesta ei ole tarkoitus muuttaa,
- esityksessä ei muutettaisi ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisen luvan tarkistamista koskevia säännöksiä eikä sen myötä lupien muuttamisen soveltamiskäytäntöä.

Fortum olisi nähnyt tarpeellisena, että lain soveltamista olisi rajattu vastaavalla tavalla myös pykälissä. Lain soveltamisessa on varmistettava, että edellä mainitut perusteluihin lisätyt linjaukset toteutuvat.

Lisäksi olisi hyvä tarkentaa lakiesityksessä, että pykälien soveltaminen koskee uusia hankkeita tai toimintoja, tai niiden olennaista muutosta, joista nimenomaan aiheutuu vesimuodostumaan lisävaikutuksia.

Fortum pitää myös tärkeänä, että lain perusteella annettavista asetuksista varataan lausunnonantomahdollisuus sidosryhmille.

Vesipuitedirektiivin joustojen täysimääräinen käyttö parantaa toimintaympäristöä

Fortum näkee, että vesipuitedirektiivin joustot on otettava käyttöön täysimääräisesti sekä lainsäädännössä että käytännössä kun joustoja koskevat kriteerit täyttyvät. Joustojen laajempi käyttö on edellytys sille, että lainsäädäntöehdotuksen ja Weser-päätöksen vaikutuksia pystytään hallitsemaan paremmin.

Fortum pitää hyvänä, että joustojen käyttö on hallituksen esityksessä kirjoitettu nykyistä lainsäädäntöä velvoittavampaan muotoon, jolloin viranomaisen harkintavalta poikkeuksen käytön osalta supistuisi. Lievempiä tilatavoitteita on esimerkiksi toistaiseksi käytetty Suomessa hyvin rajallisesti, kun taas muun muassa Ruotsissa tämän poikkeuksen käyttö on ollut paljon laajempaa. On tärkeää, että vesienhoitoviranomaisilla on jatkossa riittävät resurssit ja tiedot joustoja koskevien kriteerien täyttymisen arviointiin.

Fredrik Blomfelt

12.11.2024

Fortum kannattaa ympäristötavoitteista poikkeamisen uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi siirtämistä osaksi ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaista lupamenettelyä. Nykyinen käytäntö, jossa hankekohtaisesta poikkeamisesta on voitu päättää vain osana vesienhoidon suunnittelua, ei ole ollut toimiva. On lisäksi tärkeää, että pykälän sisältö vastaa vesipuitedirektiivin sisältöä.

Ehdotetut tätä poikkeamista koskevat säännökset mahdollistaisivat kuitenkin vain osittain sellaisten uusien hankkeiden toteuttamisen, jotka eivät ilman poikkeamista täyttäisi lupaedellytyksiä. Vesistökuormitusta aiheuttavien laitosten kohdalla kyseisen poikkeuksen käyttömahdollisuus on hyvin rajallinen. On lisäksi muistettava, että tämän poikkeuksen käyttö edellyttää, että kaikki käytännössä mahdolliset toimenpiteet toteutetaan hankkeesta tai toiminnasta vesimuodostuman tilaa kohdistuvan haittavaikutuksen vähentämiseksi.

Lisäpanostukset vesiä koskevan tiedonhallinnan kehittämiseen kannatettavia

Fortum pitää erittäin kannatettavana, että vesiä koskevan tiedonhallinnan kehittämiseen tehdään merkittävä lisäpanostus. Kuten ympäristöministeriön hallituksen esitystä koskevassa tiedotteessa todetaan, lupa- ja lausuntomenettelyn sujuvoittamiseksi luotettavien ja ajantasaisten tietojen tulisi olla laajasti sekä toiminnanharjoittajan, viranomaisten että kansalaisten saatavilla ympäristöhallinnon tietojärjestelmistä. Tämä vähentäisi yritysten taloudellista taakkaa, parantaisi luvanhakijoiden yhdenvertaisuutta ja lisäisi tietoa vesien tilasta ja niiden kehittymisestä.

On myös tärkeää, että hallituksen esityksen mukaisesti luvanhakijalla olisi lupakäsittelyssä mahdollisuus esittää selvitystä, jos laatutekijän ajantasainen tila poikkeaisi vesienhoitosuunnitelmassa esitetystä tilasta. Vesienhoitosuunnitelmassa esitetty tieto vesien tilasta ei ole lupamenettelyä sitova. Fortum kannattaa, että luvanhakijalla on mahdollisuus haastaa vesienhoitosuunnitelmassa esitettyä tietoa vesien tilasta lupakäsittelyssä. Edellä kuvatusta mahdollisuudesta huolimatta myös vesienhoidon suunnittelussa tulee asiantuntija-arvioiden vähentäminen ja tilaluokituksen tietopohjan parantaminen asettaa tavoitteeksi. Seurantatieto, jota on käytetty vesienhoitosuunnitelmissa, voi olla jopa kymmenen vuotta vanhaa, luokittelun lähtötiedot voivat olla puutteelliset tai luokittelu on perustunut asiantuntija-arvioon, joka ei ole toimijan suuntaan ollut aina kovinkaan läpinäkyvä prosessi.

Lisätietoja: Fredrik Blomfelt, Fortum Oyj, Senior Manager, ESG, Corporate Public Affairs (fredrik.blomfelt@fortum.com, 040 705 7389)